

ૐ

શ્રી પરમકૃપાળુદેવાય નમઃ

કઠોપનિષદ

શિબિર-૩

અધ્યાય-૧

દ્વિતીય વલ્લી

શ્લોક ૧-૧૩

WORKSHEET**Marks: 50**

Name: Tel. No.: Group:

(I) સાચો જવાબ પસંદ કરો.**Marks: 5**

૧. હોય ત્યાં સુધી બ્રહ્મવિદ્યાનો આરંભ ન થઈ શકે.
 (a) બાહ્ય પ્રવૃત્તિ (b) બહાર જવાની વૃત્તિ (c) ભીતર જવાની વૃત્તિ (d) મુમુક્ષુતા
૨.ની પસંદગી કરવી એ આધ્યાત્મિક પ્રગતિ માટે પાયારૂપ છે.
 (a) આંતરિક આનંદ (b) સાંસારિક સુખો (c) દૈવી સુખો (d) ઇન્દ્રિયવિષયો
૩. સાચો વૈરાગ્ય છે.
 (a) અજ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય (b) દુઃખગર્ભિત વૈરાગ્ય (c) વિવેકજન્ય વૈરાગ્ય (d) પ્રસૂતિગૃહ વૈરાગ્ય
૪. પરમાર્થમાર્ગે જાગવા અને જાગતા રહેવા માટે સૌથી હિતકારી સાધન છે.
 (a) મૌન (b) જપ (c) તપ (d) સત્સંગ
૫. આત્મતત્ત્વ હોવાથી તે સમજવું સરળ નથી.
 (a) રૂપી (b) ઇન્દ્રિયથી અગોચર (c) ઇન્દ્રિયગ્રાહ્ય (d) બુદ્ધિથી ગ્રાહ્ય

(II) નીચે આપેલ દૃષ્ટાંતો અને તેના પરમાર્થનાં જોડકાં બનાવો.**Marks: 5**

૧. સ્વાંગત્સુ - સમ્રાટ - પગ લાંબા	a) વૈરાગ્યરૂપી પરિપક્વતા આવ્યા પછી જીવ ગુરુથી આકર્ષિત થઈ શ્રેયમાર્ગે આરૂઢ થાય છે.
૨. કીડી - ચોખાનો દાણો - ચણાનો દાણો	b) સાચા સાધકને અસદ્ગુરુનો યોગ થાય તો તે અસદ્ગુરુ તેને છોડી દેશે.
૩. ફળ - વૃક્ષ - ગુરુત્વાકર્ષણ.	c) મંદબુદ્ધિ મનુષ્યો વિષયોમાં રાચીને સંસારસમુદ્રમાં ડૂબે છે.
૪. ખલીલ જિબ્રાન - અસદ્ગુરુ - શિષ્ય	d) ભૌતિકવાદી, મૂર્ખ, અવિવેકીની આગળ ઉચ્ચ સત્ય પ્રગટ કરી શકાય નહીં.
૫. ગંભીર વાત - છોકરાઓ - રૂમની બહાર	e) શ્રેયસ અને પ્રેયસ બંનેમાંથી એકની પસંદગી કરવી પડશે.
૬. કંકોત્રી મોઢે - લગ્નમાં આવે નહીં	f) અખંડિત આત્મભાવનામાં રહેવાના અભ્યાસથી જીવ નિર્વિકલ્પ થાય છે.
૭. બેન્ડનો અવાજ - સત્સંગ	g) મહાપુરુષનાં મૌન, સાંનિધ્ય, મુદ્રા, દૃષ્ટિ દ્વારા પણ આત્માનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે.
૮. પત્ની - પતિના હાવભાવ	h) મનમાં વિચારોની ભીડ હોય તો આત્મતત્ત્વની વાત સમજી શકાતી નથી.
૯. મચ્છર - વધુ લોહી ચૂસે - મરે	i) આપણામાં જેટલો લોભ છે તેટલો ભય છે.
૧૦. અભિષેક - જળની ધારા	j) શાસ્ત્રો કંઠસ્થ કરવામાત્રથી આત્મતત્ત્વની શ્રદ્ધા નહીં થાય.

૧) ૨) ૩) ૪) ૫) ૬) ૭) ૮) ૯) ૧૦)

(III) એક કે બે શબ્દોમાં જવાબ લખો.

Marks: 5

૧. જીવમાત્રની સર્વ વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિ શેના માટે હોય છે?

.....

૨. આધ્યાત્મિક યાત્રામાં જો માધ્યમિક (સેકન્ડરી) સ્કૂલ બ્રહ્મવિદ્યા છે, તો પ્રાથમિક (પ્રાઈમરી) સ્કૂલ કઈ છે?

.....

૩. ભૌતિકવાદી મૂઢ મનુષ્યો પોતાની અતૃપ્ત વાસનાને કારણે ફરી ફરી કોના પાશમાં ફસાય છે?

.....

૪. શ્રેય-પ્રેયની પસંદગી માટે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ કયા પૌરાણિક પક્ષીનું દૃષ્ટાંત આપ્યું?

.....

૫. આત્માનું સ્વરૂપ દર્શાવતા પુરાણમ્ શબ્દનો અર્થ શું થાય છે?

.....

(IV) નીચેના ચોકઠામાં પ્રેયસ અને શ્રેયસમાંથી એક લખવામાં આવ્યું છે. તેને લગતું પ્રેયસ/શ્રેયસ બાજુની ખાલી જગ્યામાં લખો.

Marks: 5

પ્રેયસ	શ્રેયસ
૧. જે ગમે તે કરવું.	
૨.	પોતાનું જીવન ઉચ્ચ ધ્યેયને સમર્પિત કરવું.
૩. જેનાથી વાસના પ્રકુલ્લિત થાય.	
૪.	શરૂઆતમાં દુઃખરૂપ લાગે પણ પરિણામે અનંત સુખ આપે છે.
૫. ફરિયાદ અને ફેરફારની વૃત્તિ.	

(V) નીચેનું કથન સાચું છે કે ખોટું તે લખો. ખોટું હોય તો તેનું કારણ દર્શાવો.

Marks: 5

૧. ખોટા આસ્તિકને જ નાસ્તિકનો ભય હોઈ શકે.

.....

૨. શ્રેયસની ઈચ્છા અને સ્ત્રી, પુત્ર, સંપત્તિનો સંયોગ બંને સાથે હોઈ શકે.

.....

૩. વિષયાસક્ત જીવ આત્મતત્ત્વનું શ્રવણ ન કરી શકે.

.....

૪. આત્મસાક્ષાત્કાર વખતે જેમ અન્ય પદાર્થો દેખાય છે તેમ આત્મા પણ દેખાય છે.

.....

૫. દેહ, ઇન્દ્રિયમાં છુપાયેલ આત્મસ્વભાવ વિચારો અને વિકારોને કારણે લેપાઈ જાય છે.

.....

(VI) એક વાક્યમાં જવાબ લખો.

Marks: 10

૧. પ્રેયની પસંદગી કરનારાઓની સંખ્યા મોટી શા માટે છે?

૨. આપણાં બાળપણનાં પ્રતિક્રમણ દ્વારા આપણે કઈ રીતે જાગૃત થઈશું?

૩. આશ્ચર્યો વક્તા કુશલોડસ્ય લબ્ધા, આશ્ચર્યો જ્ઞાતા કુશલાનુશિષ્ટ: આ શ્લોકમાં કઈ જોડીને મહાન આશ્ચર્ય કહી છે?

૪. અવિદ્યાનો અર્થ શું નથી થતો અને શું થાય છે?

૫. આ વલ્લીમાં અંધને દોરનાર અંધની ઉપમા કોને આપવામાં આવી છે?

૬. આ વલ્લીમાં ચમરાજે કયા પ્રકારના જીવોને "બાલ" કહ્યા છે?

૭. સત્સંગરૂપી સ્કૂલમાં ક્લાસવર્ક શું છે અને હોમવર્ક શું છે?

૮. અનુભૂતિ વિનાના પુરુષ દ્વારા આપણે શા માટે આત્મતત્ત્વ સમજી ન શકીએ?

૯. વિચાર વિના ત્યાગ કરનાર મનુષ્યની સ્થિતિ ઘોબીના કૂતરા જેવી શા માટે થાય છે?

૧૦. જેમ ધાવમાતા પ્રેમથી બાળકને સંભાળે છે પણ આસક્તિ, અપેક્ષા, અધિકારીપણું રાખતી નથી, તેમ ...

(VII) ટૂંકાણમાં જવાબ લખો.

Marks: 10

૧. કોઈ આપણું અપમાન કરે ત્યારે આપણે શ્રેયાર્થી છીએ કે પ્રેયાર્થી તે ચકાસવા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ કયા ત્રણ મુદ્દા બતાવ્યા?

૨. શ્રેય અને પ્રેય એ બંને માર્ગ બંધનકારક છે - આના બે અર્થ લખો.

૩. આત્મતત્ત્વનું શ્રવણ શા માટે દુર્લભ છે તેના ચાર મુદ્દા લખો.

૪. આત્મતત્ત્વનું શ્રવણ કરાવનાર વક્તા શા માટે દુર્લભ છે તેના ચાર મુદ્દા લખો.

૫. સત્સંગ અને આત્મનિરીક્ષણ દ્વારા "સંસારમાં સુખ છે એટલે મને લાગે છે"થી શરૂ થતી અને "અંતરમાં જ સ્થિતિ"થી પૂર્ણ થતી રૂપાંતરણની યાત્રાનાં વચ્ચેનાં ચાર પગથિયાં કયાં છે?

(VIII) આ વલ્લીમાં યમરાજે નચિકેતાની પ્રશંસા કઈ રીતે કરી તે સમજાવો.

Marks: 5

૧. સદ્ગુરુ પણ પૂછનાર સુશિષ્યની પ્રતીક્ષા કરતા હોય છે એવો ભાવ દર્શાવતાં યમરાજે નચિકેતાની કઈ રીતે પ્રશંસા કરી?

૨. યમરાજે ભૂતકાળમાં શું ભૂલ કરી હતી? તેની સાથે તુલના કરતાં તેઓ નચિકેતાની શું પ્રશંસા કરે છે?

૩. એરપોર્ટ - ઓટોમેટિક દરવાજા. ટૂંકમાં દૃષ્ટાંત આપી યમરાજે નચિકેતાની કરેલ સર્વોચ્ચ પ્રશંસા લખો.

* * *